

МОНІТОРИНГ ПОНЯТТЯ «ОСВІТА» В ПОЛЬСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ

М.Я. КІЧУЛА

Україна, м. Тернопіль Тернопільський національний економічний університет

У наукових дослідженнях на позначення поняття «моніторинг» використовують «постійне відстеження», «встановлення показників та їх порівняння», «виявлення відповідності отриманих даних установленим нормам», «попередження небажаних відхилень», «прогноз». Так, зарубіжні вчені розглядають моніторинг як «систематичні та регулярні процедури для збирання даних про важливі аспекти освіти на національному, регіональному і місцевому рівнях»; українські науковці визначають моніторинг як «форму організації, збору, обробки та розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, яка забезпечує безперервне відстеження за її станом і прогнозуванням розвитку педагогічної системи» [1, с. 157].

Моніторинг, як метод збору інформації ми використовуємо у дослідженні генези терміна «освіта».

Поняття «освіта» набуло широкого значення в добу Просвітництва. У Польщі, згідно з концепцією XVIII століття, «просвітництво» означало діяльність, яка дасть можливість людству перейти на вищий рівень розумового і цивілізаційного розвитку. Його використовували на позначення освітньої діяльності, пропагування освіти, навчання, повчання чи надання інформації про невідоме, індивідуального розвитку. Протилежним до нього була «темнота» – означає брак освіти, відсталість, неучтво і навіть здичавіння.

Термін «просвітництво» був прийнятий в науці завдяки ідеології просвітництва, яка набувала великого значення, – суспільної течії – культуральної детермінанти силу розуму, віру в прогрес і необхідність освіти (національна освіта). З того часу в Польщі, було розпочато дискусію на тему загальної освіти населення і у якій обговорювались питання системи освіти для окремих верств населення.

У другій половині XVIII століття термін «просвітництво» заміненими на поняття «освіта» (в польській педагогіці *edukacja* - освіта). Підтвердженням цього є дослідження в цій галузі польських учених. Так, Г. Коллонтай у своїй праці визначає систему освіти як «просвітництво», але й подекуди використовує термін «освіта» («*edukacja*») [4, с.9]. С. Сташці перший розділ своєї книги «*Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego*» називає «Освіта» [7, с. 100]. У цьому розділі він репрезентує проект освіти молодого покоління в країні, звертає увагу читачів на фізичне, моральне, гуманістичне (громадянське) і патріотичне виховання, до різних типів шкіл і виховних закладів. Термін «освіта» потрапив в ономастику інституцій, які управляють освітнім процесом.

У XIX столітті більшість європейських країн відійшли від традиції освітньої ономастики і почали називати цей процес дещо по-іншому – «навчання і виховання». У Польщі цей термін залишився незмінним і не втратив свого значення. Про те, що поняття «освіта» («*edukacja*») чи «система освіти» (*system edukacji*), як і раніше вживаються як синоніми до понять «освіта» чи «система освіти», свідчать заголовки звітів про стан освіти, розроблених в кінці XX ст. в Польщі. Перший з них має назву: «Звіт про стан освіти в Республіці Польща» («*Raport o stanie oświaty w PRL*») [6], розроблений Комітетом Експертів освіти Польщі в 1973 році. Другий, аналогічний першому, і має назву, як «Звіт про стан і напрями розвитку національної освіти в Республіці Польща» у 1989 р. (*Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL*) [2]. Обидва звіти стосуються того ж питання і переслідують однакову мету. До складу обох цих понять входять одні і ті ж самі, дуже правильно окреслені десигнати (). Всупереч цьому видається, що, у зв'язку з розповсюдженням англійської мови, домінує термін «*edukacja*» (з англ. – *education*) чи «*system edukacji*».

Термін «освіта» залишився в освітньому праві. Два основні для міністерства юридичні акти II половини XX ст. у Польщі в заголовку мали слово «освіта». А саме, «Закон про розвиток системи освіти і виховання» (15 липня 1961 р.), а також «Закон про систему освіти» (7 вересня 1991 р.), і в цьому випадку маємо справу з єдиним поняттям. Цю єдність підтверджує ухвала Міжнародного

сейму від 13 жовтня 1973 р. у справі системи національної освіти (*Uchwały sejmowej z 13 października 1973 r. w sprawie systemu edukacji narodowej*) [8, с. 42].

Освіта – відносно особлива, автономна, внутрішньо зв'язна система інституції та дій спрямованих на розвиток особистості й суспільства. Ці риси забезпечуються відповідними юридичними актами, які регулюють мету, зміст і організаційну структуру освіти.

Отже, освіта – найбільш прогресивна дія на користь розвитку дітей і молоді, а також дорослих, яка реалізується через систему спеціалізованих суспільних інституцій [3, с. 12]. В сучасний період вона охоплює: дошкільні заклади, початкові школи, гімназії та ліцеї, позашкільні заняття, виховальне і професійне консультування, професійні й середньою загальноосвітні школи, вищу і післядипломну, спеціальні школи, дитячі садки, освіту дорослих – система доучування і професійного удосконалення в установах із працевлаштування, спорт і туризм, засоби масової інформації, навчання через мережу Інтернет. До неї належить не лише освітньо-виховні заклади для дітей, молоді та дорослих, а також представництва, основним завданням яких є оптимізація дій господарської чи творчої діяльності [8, с.47]. Досягнувши поставленої мети освітні заклади деякою мірою піднімають, безпосередньо чи опосередковано, рівень освіти суспільства, просвітлюють і розвивають його.

Відомий дослідник XXI століття В.Оконь детермінує освіту як «діяльність, що полягає у переданні загального і професійного навчання, а також як реалізація певної виховної мети, що дає можливість особистості всебічно розвиватися і сприятливо існувати, а суспільству поєднувати теперішні культурні зв'язки з історичним минулим. «Освіта» містить цілу низку дій, які реалізуються через систему виховання в сім'ї, систему дистанційного чи безперервного навчання» [5, с. 163].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікторов В. Регулювання якості освіти як філософсько-освітня проблема: дис. д. філософ. н. 09.00.10 / В. Вікторов. – К., 2006. – 380с.
2. Edukacja narodowym priorytetem: raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej / [Poland. Komitet Ekspertów do spraw Edukacji Narodowej](#). – Państwowe Wydawn. Naukowe, 1989. – 445 s.
3. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku: M-O, Том 3 / [red. [Tadeusz Pilch](#)]. – Warszawa: wydaw. Akademickie "Żak", 2004. – 1074 s.
4. Kołłątaj H. Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III, 1750-1764. / [red. Jan Hulewicz] - Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1953. – 308 s.
5. Okoń W. Słownik pedagogiczny / W. Okoń. – Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 1998. – 336 s.
6. Raport o stanie oświaty w PRL / [Komitet Ekspertów dla Opracowania Raportu o Stanie Oświaty w PRL](#). – Warszawa: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1973. – 480 s.
7. Staszic [Stanisław](#) Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego. / [Stanisław](#) Staszic – Wrocław: Wydawn. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1952. – 222 s.
8. Włodek-Chronowska J. Dysharmonie rozwoju problemu diagnozy i terapii / J. Włodek-Chronowska // [Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego: Prace pedagogiczne](#). - Uniwersytet Jagielloński, 1994. – № 19. – 102 s.